

Matematihkka mánáidgárddis DOAIBMAGIRJI

ČállidLágádus

MATEMATIHKKA MÁNÁIDGÁRDDIS DOAIBMAGIRJI

Ovdasátni	4
Matematiikka mánáidgárrdis	5
Kategoriseret duhkorasaid (H-1).....	7
Gárrdi luhte (H-2).....	8
Duodji (H-3)	9
Rumaš (H-4).....	10
Ahki ja mun ieš (H-5).....	11
Ahki ja fuolkkit (H-6)	12
Ruđat (H-7).....	13
Ruđat ja gávppašeapmi (H-8).....	14
Gárvvoheapmi (H-9).....	15
Gárvodeapmi (H-10).....	16
Earuhit nieidda ja gánda sámegárvvuid (H-11)	17
Johtolat (H-12).....	18
Vihkken (H-13).....	19
Murjen (H-14)	20
Mihtidit (H-15).....	21
Logut ja vuosttesánit (H-16)	22
Muohta (H-17)	23
Čierastallan (H-18)	24
Gohččumat (H-19).....	25
Boradeapmi (H-20).....	26
Kategoriseret hámiid (G-1)	27
Sturrodagat (G-2)	28
Lihkadallan (G-3).....	29
Bidjat lihtiid beavdá G-4.....	30
Hámit ja logut (G-5)	31
Várvešvuohta (G-6).....	32

Mat gullet oktii (G-7)	33
Memory ja lotto (G-8).....	34
Bardinspeallu (G-9)	35
Beaivválaš rutiinnat (G-10)	36
Jorba hámit (G-11).....	37
Lávvu (G-12).....	38
Láskut ja ceaggut (G-13).....	39
Sámealbmotbeaivi (G-14).....	40
Beaivváš (G-15).....	41
Tevdnet olbmuid (G-16).....	42
Árran (G-17)	43
Latnjadovdu (G-18).....	44
Speadjalastin (G-19).....	45
Lohkohámit (G-20).....	46
Kalender (L-1).....	47
Áigi ja tiibma (L-2).....	48
Temperatuvra (L-3)	49
Mihtidit (L-4).....	50
Doahkki/hivvodat (L-5).....	51
Lohkosánit (L-6)	52
Lohkat loguid (L-7)	53
Ovtteš-doahkki (L-8).....	54
Guvtteš-doahkki (L-9)	55
Golmmeš-doahkki (L -10)	56
Njelješ-doahkki 4 (L-11).....	57
Viđeš-doahkki (L-12)	58
Lasihit ja váldit eret (L-13)	59
Gávppašeapmi ja ruđat (L-14).....	60
Fuomášit minstariid (L -15).....	61
Juogadit/juohkit (L-16)	62
Ortnetlohku (L-17)	63
Čiegus lohku (L -18)	64
Logut mánggaláhkái (L -19).....	65
Statistihkka (L-20)	66

Ovdasátni

Matematihkka mánáidgárddis lea ráhkaduvvon čájehit ovdamearkkaid ja movttidahttit systemáhtalaččat bargat matematihkain mánáidgárddis. Girjjiis leat konkrehta evttohusat mo stimuleret matematihkkaberoštumi. *Matematihkka mánáidgárddis* leat ollu evttohusat mo stohkosiiguin, spealuiguin, girjjiiguin jna. sáhtá bargat ovddidit máná giela. Ovdamearkkat čájehuvvojit sihke govaiguin ja teavsttaiguin.

Mii deattuhat ahte rávisolmmoš láchčá buriid diliid mánáidgárddis nu ahte sihke movttidahtta mánáid, ja ahte aktiivvalaččat ja positiivvalaččat bargá mánáiguin ovttas. Buot doaimmat berrejit čadnot mánáidgárddi beaivválaš dillái ja nannet ovttasdoaimma eará mánáiguin. Nie sáhtá nannet máná giela ja matematihkka ovdáneami.

Mánát jurddašit logálaččat, geavatlaččat ja konkrehtalaččat. Go mánát stoagadettiin fuomášit matematihkkaministariid ja jurddašavugiid, de sii dađistaga ovddidit matematihkkaáddejumi iežaset árgabeaivvis ja abstraherejit dan ávkkálaš reaidun ođđa diđolašvuodaide.

Mis lei prošeaktajoavku gos ledje Áltá siidda bargit mielde: Sara Margrethe Skum Hætta, Anne Marie Vars ja Karen Anne Marit Buljo. Ovttas singuin ráhkadeimmet eanaš bargokoarttaid. Mánáidgárddis geahččaledje sii daid evttohusaid ja seammás váikkuhedje sin beaivválaš vásáhusat dan loahpalaš koartahábmema. Govat leat govviduvvon dábálaš stoahkandilis.

Sámediggi, Davvi Statped ja Sámi earenomášpedagogalaš doarjalus leat resurssaid juolludemiiin dahkan vejolažžan čađahit dán prošeavtta. Mii sávvat ahte *Matematihkka mánáidgárddis* šattašii ávkkálaš veahkke-neavvun mánáidgárddebargiide.

Dát girji lea leamaš ovdal deaddiluvvon hámis ja lea dál ođasmahttojuvvon digitála hápmái. Muhton govat leat ođđasit illustrerejuvvon.

Áltá 2019.

Kirsten Wirkola, Tor Aslak Persen ja Anne Dagmar Biti Mikalsen

Matematihkka mánáidgárddis

Stoagadettiin mánát dávjá deaivvadit matematihkkadoahpágiiguin. Dát doaimmagirji galgá leat veahkkin fuomášuhttit ja movttidahttit mánáidgárdebargiid vai sii buorebut sáhttet stimuleret mánáid nu ahte sii ovdánahttet sin matematihkkagelbbolašvuoda iežaset doaimmaid ja giela vuodul. Stoahkan lea dábálaččat mánáid iešdáholaš doaimma, muhto ollesolbmot sáhttet movttidahttit ja stimuleret mánáid stoahkama.

Girji lea jurddašuvvon mánáidgárdái, muhto doaimmat heivejit maid hui bures mánáide skuvllas geat eai vel hálldaš matematihka nu bures go berrejit.

Stoahkan lea dehálaš máná matematihkkaovdáneamis, ja máná stoahkan berre leat guovddážiis. Mánát ohppet stoagadettiin jus eai ieža leat ge diđolačča dasa. Ollesolbmot mánáidgárddis fertejit láchčit dili nu ahte mánát ožžot vejolašvuoda deaivvadit matematihkkadoahpágiiguin. Matematihkka ii leat dušše logut ja rehkenastiin, muhto reaidu áddet ja válldahallat máilmmi ja iežas doaimmaid.

Matematihkka gullá jurddašeapmái ja matematihkkaohppan lea fuobmát jurdda-prinsihpaid ja geavahit daid jurddaprinsihpaid váttisvuodaid čoavdit.

Matematihkkaohppan mielddisbuktá ahte mánát ieža huksejit gelbbolašvuoda ja fuobmájit minstariid. Ollesolmmoš galgá veahkehit máná dainna lágiin ahte válle doaimmaid mat stimulerejit máná. Mánát galget beassat háleštit iežaset čovdosiid birra, ja dávjá gávdnet mánát eará minstariid ja čovdosiid go dan maid ollesolmmoš lei jurddašan.

Mii leat juohkán doaimmakoarttaid golmma suorgái:

– H – HÁSTALUSAID ČOAVDIT JA GIELLAÁDDEJUPMI

- Čoavdit juohkebeaivválaš hástalusaid, čuovvut instrukšuvnna, oassálastit ságastallamis. Juohkebeaivválaš hástalusat leat ovdamearkka dihtii dat mat máná birrasis leat; ruđat, stohkosat, borramušat, juhkamušat, biktasat, ruovttu-doalut, mánáidgárddi rutiinnat, ruovttubáiki, gávpot ...
- Giellaáddejupmi lea lunddolaš oassi hástalusaid čoavdimis. Mánát fertejit áddet doahpágiid mat gusket matematihkkii.

– G – GEOMETRALAŠÁDDEJUPMI

- Mánát galget dovdut doahpágiid mat gusket gorutlahtuide ja diehtit gokko gorudis lahttu lea.
- Ovddidit spatiála návccaid sisttisdoallá govaid tulkot, minstariiguin stoahkat, praktihkalaš geometriija ja mihtidanvuogit.
- Lihkadallan lea ritma, koordineren, dovddamotorihkka, balánsa, lášmatvuoha, gierdilvuoha, johtilvuoha ja siffarčállin.

– L – LOHKOÁDDEJUPMI

- Logut, lohkuráiddut ja lohkan. Lohkoáddejupmi badjána ollu ovdal go mánná oba lea ge diđolaš maid logut sisttisdollet. Sii stohket minstariiguin, klassifiserijit, ráhkadit páraid ja ráidduid.
- Áddet mo loguid geavahit. Lohkoáddejupmi ferte čadnot máná praktihkalaš vásáhusaide. Lohkogelbbolašvuohta ovdána mađe eanet vejolašvuođaid mánná oážžu ságastallat loguid birra.

DOAIBMA:

– Buhtastahttit duhkorasaid.

Ulbmil: Oahpahallat juohkit kategoriijaid mielde.

Ávdnasat: Kássa gos leat duhkorasat.

SÁGASTALLAN:

Duhkorasaid birra:

- Mii duhkorasaid lea stuorámus?
- Mii fas unnimus?
- Gávnnat go ovttalágániid?
- Mo leat ovttalágánat?
- Leat go duhkorasat mat juogaláhkái gullet oktii?
- Manne gullet oktii?

Duhkorasaid iešvuođaid birra:

- Sirret duhkorasaid iešvuođaid mielde, omd. eallit, vuojánat, guolit, birccut ...
- Sirret daid fas vuolitdoahpagiid mielde, omd. eallit leat gusat, heasttat, bohccot, beatnagat ...

GEAVAHIT KVANTITEHTASÁNIID:

- Buohkat, buot, mánga, ii oktage, ollu, moattes, unnán ...

GIRJJIT:

- Logut (36. – 37. s.).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Elliid ja lottiid luođit (Ánte Mihkal juoigá).
- Ols Biera šibihat (Suga suga su 14. s.).
- Unna elefánttaš váccašii (Lávlagat ja luođit 25. s.).

MUITALUSAT:

- Gihcci gii máhtii lohkat logi rádjái.
- Bánnogáhku.

DOAIBMA:

– Rátkit bohccuid.

Ulbmil: Kategoriseret ivnniid, sturrodagaid ja namahusaid mielde.

Ávdnasat: Duhkorasbohccot ja gárddi omd. debbot, smávvageađggit, láigi ...

Ráhkadit gárddi ja rátkit bohccuid girtnos kantuvraide.

Kategoriseret bohccuid: Ivnniid, sturrodagaid, namahusaid, čorvviid mielde ...

SÁGASTALLAN:

Mo bohccuid merkejit?

Bealljemearkkat ja guolgamearkkat.

Dovdet go mánát ovttage mearkka?

GEAVAHIT KVANTITEHTA SÁNIID:

– Stuoris – stuorát – stuorámus, unni – unnit – unnimus, seamma stuoris go, seamma unni go, ovttalágán, meastta ovttalágán ...

LÁVLAGAT / LUOĐIT:

– Eallu lea dál gárddis (Suga, suga, su 36. s.).

– Eallu (Lávlagat ja luođit 17. s.).

– Miesselávlla (Lávlagat ja luođit 41. s.).

MUITALUSAT:

– Máinnas man láhkái boazu goddiluvai (Lohkangirji – Eriksen, Persen, Meløy 24. s.).

– Miessi (Ánde ja Risten Jagi fárus 72. s.).

DOAIBMA:

– Duddjot.

Ulbmil: Fuobmát ahte gávdnojit iešguđetlágán duojit ja oahpásmuvvat daidda gullelaš kvantitehtasániide.

Ávdnasat: Duhkorasat, fiellobihtát ja ávdnasat.

Fáttáid mielde duddjot omd. garraduoji ja dibmaduoji.

Kategoriseret govvodagaid mielde.

GEAVAHIT KVANTITEHTASÁNIID:

– Govda – govddit – govddimus, gárži – gáržžit – gáržžimus, baski – baskkit – baskkimus, gallji – galjit – galjimimus, seaggi – seakkit – seakkimus, nubbin govddimus, nubbin baskkimus, seamma govdat go, seamma seaggi go ...

LÁVLAGAT JA LUOĐIT:

– Edno biila (Lávllagirji 7. s.).

– Adjektiiva lávlla (Hoahkat ja stoahkat 44. s.).

MUITALUSAT:

– Gutnabáđoš ja dat buorit veahkkit.

– Áddjá ja áhku hukseba dálu (Ánde ja Risten Jagi fárus 148. s.).

DOAIBMA:

- Tevdnet rupmaša stuora báhpáii. Mihtidit mánáid guhkkodaga ja buohtastahttit. Deaddilit giehta- ja juolgegovaid.

Ulbmil: Geavahit rumašdoahpágiid oahpásmuvvat kvantitehtasániide.

Ávdnasat: Báddi, mihttobáddi, garrabábir ja málat.

SÁGASTALLAN:

Guhkkodaga birra:

- Gii lea guhkimus?
- Guhtemuš fas oaneheamos?
- Geat leat ovttá guhku?

Rupmaša iešvuodaid birra:

- Rumašosiid birra.

ATNIT KVANTITEHTASÁNIID:

- Guhkki – guhkit – guhkimus, oanehaš – oanehat – oaneheamos, nubbin guhkimus – nubbin oaneheamos, seamma guhkki go – ovttá guhku – iešguđet guhkkodagat – ovttá oanehaččat ...

GIRJJIT:

- Mun moai mii (Inga Laila Hætta).

LÁVLAGAT JA LUOĐIT:

- Oaivi, oalggit, buolvvat ja suorpmat (Suga suga su 29. s.).
- Čalbmi čalbmi (Lávllagirji veahkkegielain 73. s.).
- Lihkadeapmi (Šuoŋaid šaldi 7. s.).
- Suorbmalávlla (Suga suga su 22. s.).
- Mu suorpmat (Lávlungirji 3. s.).
- Mu gorut (Lávlungirji 4. s.).
- Lihkadanhoahkan (Hoahkat ja stoahkat 47. s.).

MUITALUSAT:

- Golbma bohkká (Njeallje álbmotmáidnasat CD – Borŋki bohkát dahje Dápmotgirjjis – Golbma gihci 130-131. s.).

DOAIBMA:

– Iditbottus ságastallat mii beivviid, dáhtoniid, mánuid ja jagiid lea. Lea go ovttas ge riegádanbeaivi?

Ulbmil: Oahpásmuvvat kalenderii ja oaidnit mo dat doaibmá. Fuomášit goas geas lea riegádanbeaivi ja man boaris juohkehaš lea.

Ávdnasat: Kalender, kruvdnu, ossodaga mánáidgovat.
Mánát ráhkadit divttaid, mitalusaid, lávlagiid dahje dadjet čáppa sániid riegádanbeaivimánái.

SÁGASTALLAN:

Mánáid riegádanbeaivvit.

Agiid birra.

RÁHKADIT:

– Riegádanbeaivvekalendera, omd. gerresat maŋŋálagaid (bidjat mánáid govaid gerresráidui agiid mielde).

– Kalendera ja merket geas lea goas riegádanbeaivi omd. ođđajagimánus lea Káres riegádanbeaivi, ja Kirsttes ... ja fas ...

ATNIT KVANTITEHTASÁNIID:

– Boarrásat – nuorat, seamma boaris go – ovttaboarrásat – nuorat go – boarrásat go ...

KALENDER:

– Ságastallat mii beivviid, dáhtoniid, mánuid ja jagiid lea. Lea go ovttas ge riegádanbeaivi?

– Geahččat galle beaivi ja mánu vel lea riegádanbeaivái.

GIRJJIT:

– Pippi Guhkessuohkku.

LÁVLAGAT JA LUOĐIT:

– Lihkku beivviin dutnje.

– Lehos lihkku dál dus (Lávlungirji 20. s.).

MUITALUSAT:

– Geavahit mánáid divttaid, mitalusaid, lávlagiid ...

DOAIBMA:

– Ráhkadit fuolkevuodamuora ja bidjat fuolkevuodanamahusaid. Tevdnet iežas bearraša.

Ulbmil: Oahpásmuvvat fuolkevuodanamahusaide ja daidda gullevaš kvantitehtasániide.

Ávdnasat: Fuolkevuodamuorra.

SÁGASTALLAN:

ležas lagamus bearraša birra:

– Eadni, áhčči, oabbá, viellja, áhkku, áddjá, vilbealle, oarpmealle, siessá, muottá, goaski, eanu, čeahci, eahki, ipmi, máhka ...

ATNIT KVANTITEHTASÁNIID:

– Boarrásat – nuorat (omd. goaski lea boarrásat go muottá).

– Seamma boaris go – ovttaboarrásat.

– Nuorat go – boarrásat go (čeahci lea nuorat go eahki).

GIRJJIT:

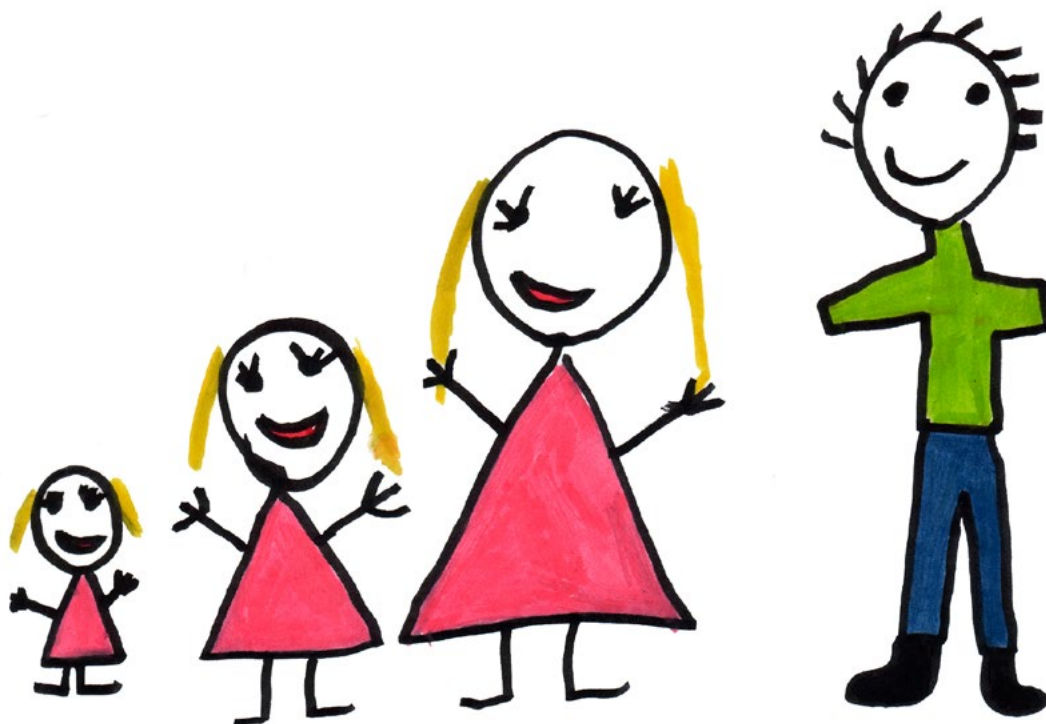
– Fáddágirji mánáidgárddiide (Fuolkkit 217. ja 220. s.).

LÁVLAGAT JA LUOĐIT:

– Fuolkelávlla (Lávllu juoigga čáli 20. s. – CD).

– Áhčči ja eadni (Boađe mu mielde 48. s.).

– Mun ja mu lagamusat (Boađe mu mielde 30. s.).

DOAIBMA:

– Stoahkat ruđaiguin.

Ulbmil: Oahpásmuvvat ruđaide.

Ávdnasat: Duhkorasruđat, albma ruđat ja bábir.

SÁGASTALLAN:

Ruđaid birra.

Masa dárbbaša ruđaid:

- Lávvardatnjálgát – man olu dat mákset?
- Duhkorasat – maid dat mákset?
- Seastinlihti – manin seastit, ja masa?

Ruđa árvu:

- Maid sáhtta oastit kruvnnain, logi kruvnnain, duhát kruvnnain ...?
- Man ollu máksá njálggesdiellu, sihkkel, biila ...?

Atnit sániid mat gullet ruđaide:

- Divrras – háłbi.
- Divraseamos – háłbbimus – divrasat go – háłbbit go.

SPEALUT:

- Juniormillionær.

DOAIBMA:

– Gávppašeapmi.

Ulbmil: Oahppat mo ruđaid geavahat go gávppašat.

Ávdnasat: Duhkorasruđat, buvdagálvvut ...

Ráhkadit buvdda:

– Bidjat hattiid gálvvuide.

– Ságastallat man ollu gálvvut mákset (omd. mielki, bruvsa ...).

Buvddastallat:

– Rehkenastit man ollu gálvvut mákset oktiibuot.

– Man ollu ruhta galgá ruovttoluotta.

Ovttalágán hattis:

– Buot gálvut mákset omd. 1 kruvna dahje 5 kruvna ...

Nuoramusaide sáhtá geavahit omd. boaluid, ja okta gálvu máksá 1 boalu.

Sáhtá maid dušše stoahkat ahte mahkáš máksá.

DOAIBMA:

– Stoahkat ja gárvvohit.

Ulbmil: Mánát gálget diehtit maid biktasiid dárbbasit dihto dálkkiide (resoneren).

Ávdnasat: Vávvá, guovža, biktasat ...

SÁGASTALLAN:

Biktasiid birra:

– Man lágán biktasat mis leat.

– Resoneret maid álggos coggá (sisbiktasat ovdal olgobiktasiid).

Dálkki birra:

– Maid biktasiid dárbbasat geassit, dálvit, čakčat, arvin, beaivvadahkan, muohttin, buolašin, siste, olgun ...

GIRJJIT:

– Gárvodeapmi (Mu vuosttáš 100 sáni).

– Thomas gárvodallá.

– Thomas vuolgá olggos.

– Sálkin gárvoda.

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Arvedálkki lávlla (Lávlagat ja luodit 27. s.).

– Geasselávlla (Lávlagat ja luodit 36. s.).

– Čakčalávlla (Lávlagat ja luodit 62. s.).

– Čakčalávlla (Lávllagirji 20. s.).

– Dál arvá (Lávlagat ja luodit 45. s.).

– Muohtačalmmat gahčadit (Lávlagat ja luodit 66. s.).

– Hei čappa giđđa (Lávlagat ja luodit 83. s.).

– Čakčabárru (Lávllagirji 19. s.).

– Giđdalávlla (Lávlagat ja luodit 80. s.).

DOAIBMA:

– Gárvodettiin geahčadit fáhcaid ja skuovaid, buhtastahhtit fáhca gieđain ja skuova julggiin.

Ulbmil: Oahpahallat doahpágiid: gurut, olgeš ja párat.

Fuomášuhttit mánáid goal lea olgeš bealli ja goal lea gurut bealli.

Ávdnasat: Fáhcat ja skuovat.

SÁGASTALLAN:

Olgeš ja gurut.

– Mo galget skuovat leat go coggá juolgái?

– Mo galget fáhcat leat go coggá gihtii?

– Mo jus coggá skuova boasttu juolgái?

– Mo jus coggá fáhca boasttu gihtii?

Mii lea bealgi?

Mii lea párra?

– Gos gávdnat páraid?

– Párahis (golbma gurutgieđa fáhca jnv.).

Leaskalohku = párahis.

GIRJJIT:

– Gárvodeapmi (Mu vuosttáš 100 sáni).

– Thomas gárvodallá.

– Thomas vuolgá olggos.

– Leaskalogut, párralogut (Logut 14. s.).

– Sálkin gárvoda.

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Áddestaddi (Lávlagat ja luođit 20. s.).

STOHKOSAT:

– Leaska sihtá beali.

Earuhit nieidda ja gándda sámegárvvuid (H-11)

DOAIBMA:

- Bidjat buot gárvvuid ovttá guhpái ja de sirret mat gárvvut gullet niidii ja mat gárvvut fas gándii.

Ulbmil: Fuomášuhttit erohusaid nieidda ja gándda sámegárvvuin.

Ávdnasat: Nieidda ja gándda sámegárvvut. Nieida- ja gándavávvá.

SÁGASTALLAN:

Sámegárvvuid birra.

- Man lágán gárvvut heivejit niidii/gándii?
- Goabbá atná guhkes gávtti?
- Goabbá atná oanehis gávtti?
- Mo coggat gávtti?
- Mii lea ovttalágán?
- Mii lea erohus?
- Man guovllu gávttit?
- Man lágán gahpira atná nieida/gánda?
- Mo galgá nieidda liinni bidjat jus dat lea njeallječieгат?
- Gokko bidjá soljju?
- Man lágán vuoddagat leat nieiddas/gándaas?
- Gokko bidjá boahkána niidii/gándii?

ATNIT KVANTITEHTASÁNIID:

- Oanehat, guhkit, seammalágán go, ovttalágán, ovddabealde, maŋábealde ...

GIRJIIT:

- Duddjo fal gárvvuid vávvái.

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Gea mu gákti (Lávlagat ja luođit 60. s.).
- Sámi mánáid lávlla (Lávlagat ja luođit 94. s.).
- Sámi sohka, sámi sohka (Lávlagat ja luođit 90. s.).

STOHKOSAT:

- Sámi gáktemálllet – bábervávvát (Sámediggi).
- Vávvát ja sámebiktasat (Rollastoahkan).

DOAIBMA:

- Fitnat mánáiguin johtolagas vázzimin.
- Ulbmil:** Oahpahit ja hárjehallat mánáid leat várrogasat johtolagas. Hárjehallat goappá bealde geainnu galgá vázzit ja gokko galgá rasttildit geainnu.

SÁGASTALLAN:

- Johtolalaga birra.
- Gurut ja olgeš.
  - Gos ferte várrugasat johtit?
  - Mo láhttet geainnu alde gokko muhtorfievrrut johtet?
  - Mo láhttet go meahcis johtit?
  - Gokko rasttildit geainnu?
  - Man lágán galba čájeha ahte beassat rasttildit geainnu?
  - Geahččat gurut ja olgeš guvlui bohtá go biila, jus ii boađe biila, de sáhtta rasttildit geainnu.
  - Goappá bealde biilageainnu galgá vázzit?
  - Manne ii galgga stoahkat biilageainnu alde?
  - Šleđggon: Man lágán hápmi? Mii lea šleđggon ja mii ávkkiid lea šleđgonis? Gokko henget šleđggonis?
  - Galbbat ja galbahámiid mearkkašumit.

GIRJJIT:

- Luotta alde (Vuosttaš 100 sáni).
- Bures bures fas! (Gávpogis).
- Mu vuosttaš duhát sáni (44.-45. s.).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Edno biila (Lávlagirji 27. s.).
- Áddestaddi (Lávlagat ja luođit 20. s.).
- Šleđggonlávlla (Lávlagirji veahkkegielain 29. s.).

STOHKOSAT:

- Legostohkosat mat gullet johtolahkii.

DOAIBMA:

– Ráhkadit veavtta, vihkket iešguđetlágán dinggaid, omd. geađggi, ullu ...

Ulbmil: Gávnnaht man ollu ullu galgá jus nuppi spánjas lea unna geađggáš.
Fuomášuhttit mánáid ahte hivvodat ja lossudat ii leat seamma.

Ávdnasat: 2 plastihkkaspánnja, báddi, 3 muorrasákki, dinggat iešguđet deattus ...

SÁGASTALLAN:

Vihkkema birra.

– Manne ferte bidjat eanet ulluid nuppi vektii go nuppis lea dušše unna geađggáš?

– Mat deddet seamma ollu?

– Mánát gávdnet ieža dinggaid maid sii doivot deddet dan seamma ja daid vihkkejit.

ATNIT KVANTITEHTASÁNIID:

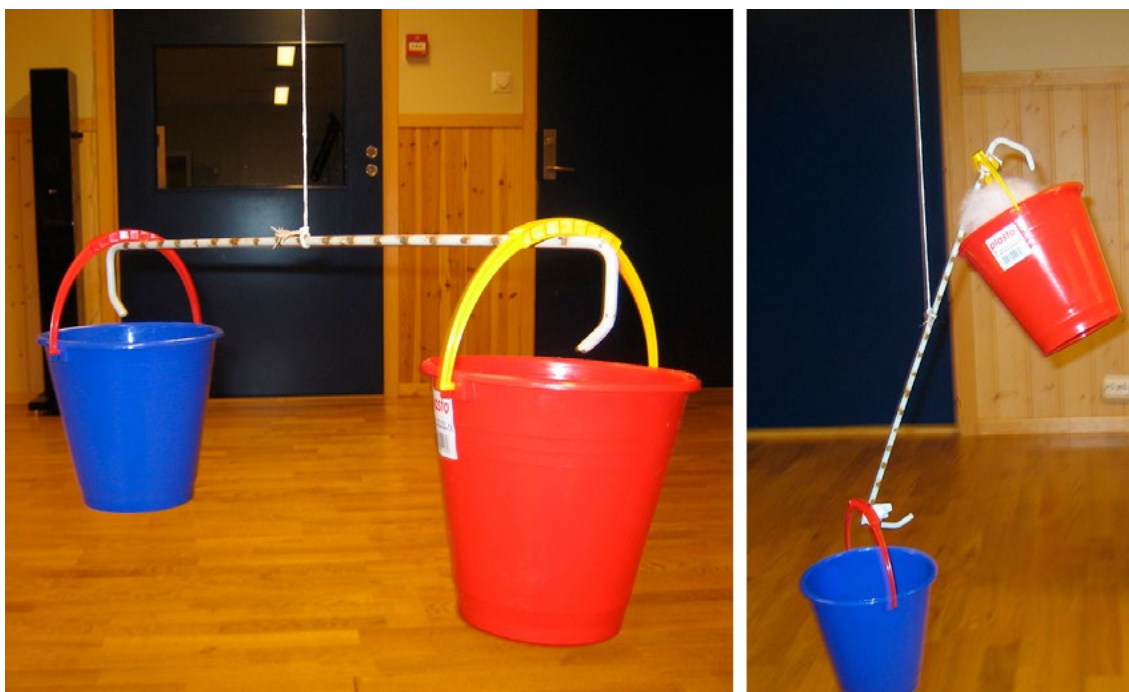
Unni – unnit – unnimus, ollu – eanet – eanemus, mánnga – eambo – eanet,
eanetgo – unnitgo – seamma ollu, geahpas – geahppasit – geahppaseamos,
lossat – losit – losimus, volumna ...

GIRJJIT:

– Logut (16-19 s.).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Lábbážan (Lávllagirji 58. s., Lávllagirji veahkkegielain 45. s.).

DOAIBMA:

- Murjen
- Ráhkadit stálulávcca, muorjemeasttu, máihlli ...

Ulbmil: Mihtidit man ollu murjjiid leat čoaggán.

Ávdnasat: Spánnja, smávva lihti juohke mánnái. Muorjeplakáhtta (Sámediggi).

SÁGASTALLAN:

Maid murjjiid leat čoaggán?

- Ivnnit ja masa geavahit?

ATNIT KVANTITEHTASÁNIID:

- Unni – unnit – unnimus, ollu – eanet – eanemus, mánnga – eambbo – eanet, eanetgo – unnitgo – seamma ollu, geahpas – geahppasit – geahppaseamos, lossat – losit – losimus ...
- Voluma.

GIRJJIT:

- Áddjá ja mánát.

LÁVLAGAT/LUOÐIT:

- Eatni uhca Ovlláš (Lávllagirji 106. s.).
- Jokŋa (Lávllagirji 55. s.).

MUITALUSAT:

- Luomemeahcis (Bures, bures fas, 14. s.).
- Murjemin (Bures, bures fas 16. s.).
- Lubmemin (Ánde ja Risten Jagi fárus, 119. s.).

DOAIBMA:

– Mihtidit.

Ulbmil: Refleketeret ovttas mánáiguin man guhkki gosa lea. Oahpásmuvvat mihttobáddái.

Ávdnasat: Mihttobáddi.

SÁGASTALLAN:

Mo sáhhtá mihtidit?

- Lávkut, koartilastit, salastit, muorain, báttiin, mehtermihtuin ...
- Mo jus muorain mihtida?

Maid sáhhtá mihtidit?

- Uvssa, lanja, seainni, geainnu ...

Man guhkki lea?

- Stohkosiidda, verráhii, ruoktot, Guovdageidnui, Osloi, Afrihkái ...
- Manne ádjánit sullii seamma guhkes áiggi omd. Álttás Guovdageidnui biillain go Osloi girdiin?

GIRJJIT:

- Mánáid vuosttas leksikon nuoramusaide.

LÁVLAGAT/LUOÐIT:

- Edno biila (Lávllagirji 27. s.).
- Máilbmi nu stuoris lea (Lávllagirji 66. s.).
- Geografiija lávlla (Lávllagirji 31. s.).

STOHKOSAT:

- Ivdnestoagus (Sus geas lea rukses ivdni biktasis, oažžu vázzit njeallje lávkki).
- Galkalahttit sákki (Vuolgut stoahkat 24. s.).
- Suoládit lávkkiid (Vuolgut stoahkat 28. s.).

DOAIBMA:

– Stoahkat gollevuoktamáidnasa.

Ulbmil: Oahpásmuvvat muhtin doahpágiidda ja loguide.

Ávdnasat: Gollevuokta, golbma guovžža, golbma seangga, golbma stuolu, golbma bolu ja golbma bastte.

SÁGASTALLAN:

Atnit vuosttesániid:

– Linis – garas, stuoris – unni, garra jietna – litna jietna, liekkas – galmmas, vuollegis – alla ...

ATNIT KVANTITEHTASÁNIID:

– Allat – vuollegaš – heivvolaš, báhkas – galmmas – heivvolaš, garas – linis – heivvolaš, Lurfe áhčči – Litna eadni – Luláš, garra – čohka – heivvolaš (jietna).

GIRJJIT:

– Gollevuokta.
– Murjjiid borramin bievllaid alde (Ánde ja Risten Jagi fárus 62. s.).
– Guovža (Ánde ja Risten Jagi fárus 63. s.).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Guovža oadđá (Lávllagirji 33. s., Lávllagirji veahkkegielain 55. s.).
– Guovžža riegádanbeaivi (Lávllagirji 35. s.).
– Guovžžastallan (Lávlagat ja luođit 18. s.).
– Golbma guoláža lávlla (Lávlagat ja luođit 54. s., Lávllagirji veahkkegielain 55. s.).
– Okta guolli vuodjá (Suga, suga su 32. s.).

DOAIBMA:

– Stoahkat muohttagis.

Ulbmil: Oahpásmuvvat mo muohta sáhttá leat.

Ávdnasat: Muohta, temperatuvramihttu, lihtermihttu ...

Stoagadettiin oahpásmuvvat mo muohta sáhttá leat:

– Linis, garas, njuoskkas, goikkis, gassat ...

Iskat temperatuvrra:

– Muohttagis suoivanis ja beaivváš ovddas.

Suddadit muohttaga:

– Viežžat muohttaga ja vihkket, suddadit muohttaga ja vihkket čázi.

Maid de fuobmát?

– Viežžat muohttaga ja deavdit dan lihtermihttui ja de suddadit.

Deavdde dan suddaduvvon muohttaga fas lihtermihttui.

Lea go erohus?

Sáhttá bidjat dan čázi olggos galbmot – šattai go dat fas muohtan?

– Maid vel sáhttá gávnnahit muohttaga birra?

Goike muohta, njuoska muohta ...

– Maid sáhttá muohttagis ráhkadit?

GIRJJIT:

– Muohtaáddjá bearaš (Muohtanásttážit 18. s.).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Mánáid dálvelávlla (Lávllagirji 70. s.).

– Sámeena (Lávllagirji 89. s.).

– Muohtabearraša lávlla
(Muohtanásttážit 20 s.).

– Gárvodan lávlla (CD – Mun gal máhtán nr. 9).

– Olgun ja siste (CD – Mun gal máhtán nr. 4).

– Njáhcui (Šuoŋaid šaldi 13. s.).

– Dálvi (Lávllagirji veahkkegielain 20. s.).

DOAIBMA:

– Čierastallan, čuoigan ja vázzin.

Ulbmil: Oahpásmuvvat doahpágiidda vulos – bajás ja vuolde – alde.

Ávdnasat: Gielká, sabehat, duollji, čierastanstážžu¹, čierastat².

Čierastallat ja geavahit sániid vulos – bajás ja vuolde – alde.

Čierastat:

– Mánát čierastallet vuoruid mielde. Hárjánit vuordit vuoru.

Rávisolbmot oassálastet aktiivvalaččat ja diđolaččat geavahit doahpágiid.

«Mana bajás!». «Gosa don goarknjut?» «Gos don leat?» «Mo beasat vulos?»

«Gos don dál leat?»

Čierastallanluohkká:

– Buohkat čierastallet.

Rávisolbmot oassálastet aktiivvalaččat ja diđolaččat geavahit doahpágiid.

Fiellosuhkká:

– Mánát sugadit. Vuollin – badjin, vulos – bajás.

Rávisolbmot oassálastet aktiivvalaččat ja diđolaččat geavahit doahpágiid.

LÁVLAGAT:

– Suga suga su (Suga suga su 8. s).

– Čierastalliid lávlla (Lávllagirji 23. s.).

– Čierastaddan lávlla (Lávllagirji 22. s.).

– Okta guolli vuodjá (Suga suga su 32. s).

– Uhca heavdne-Bieraš (Lávllagirji 97. s).

STOHKOSAT:

– Gonagas gohčču:

«Mana bajás! Čohkket muora ala!

Vellet eatnamii!

Mana/boade vulos!» ...

– Suhká hávvá

(Ánde ja Risten Jagi mielde 100. s).

1 Čierastanstážžu = akebrett

2 Čierastat = sklie

DOAIBMA:

– Čuovvut bagadusa.

Ulbmil: Mánná galgá stoahkama bokte oahpásmuvvat gohččumiidda.

STOAHKAN:

– Stoahkat sihke olgun ja siste.

Gonagas gohčču:

«Mana uvssa duohká!».

«Čáŋa beavddi vuollái!».

«Beage stuolu vuoli!».

«Čohkket glásalávdái!».

«Čohkket Ánne ja Ristena gaskii!».

«Vellet Liisá báldii!».

«Čáŋa seahka sisa!».

«Mana Sára maŋábeallái!».

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Áddestaddi (Lávlagat ja luođit 20. s.).

– Mánnu (Suga sugas su 26. s.).

– Šlivgo gieđat (Lávlagat ja luođit 23. s.).

– Boares goaski (Lávlagat ja luođit 30. s.).

DOAIBMA:

– Ráhkkanit boradeapmái.

Ulbmil: Oahpahallat bidjat lihtiid, kohpaid ja boradanneavvuid dárbbu mielde.

Ávdnasat: Boradanneavvut, kohpat, lihtit ...

SÁGASTALLAN:

Boradeami birra.

- Maid lihtiid dárbbášat?
- Maid borramušaid leat borramin?
- Mo galget lihtit leat beavddis?
- Gallis leat boradeamen?

GIRJJIT:

- Gievkkan (Mu vuosttaš duhát sáni 6. s.).
- Kaféas (Mu govvasátnegirji 18 .s.).

STOHKOSAT:

– Kaféastoahkan.

Mánát ráhkadit kafeá muohttagis. Sáhtta ráhkadit diskka, hilddu ...

Mearredit maid sii hálidit vuovdit. Sáhttet ráhkadit gáhkuid ja eará borramuša muohttagis. Sáhtta maid vuovdit albma sávta ja albma gáhkuid jus hálidit.

Ruđat sáhttet leat muorrabihtát dahje eará maid mánát ieža fuomášit.

Ruđa árvu:

Man ollu máksá sákta ja gáhkku?

Man ollu mákset gaskabeaivvit?

DOAIBMA:

– Buhtastahttit hámiid.

Ulbmil: Oahpahallat tinggaid bidjat kategoriijaid mielde.

Ávdnasat: Kássa gos leat hámit, cogganbovssat, ruoššavávát ...

SÁGASTALLAN:

Hámiid birra.

Mat hámit leat ovttalágánat ja mo leat ovttalágánat?

- Ivnniid dáfus.
- Sturrodagaid dáfus.
- Hámiid dáfus.

Hámiid iešvuodaid birra.

Sirret hámiid iešvuodaid mielde:

- Golmmačiegagat, njealječiegagat, jorbbat ...

GIRJJIT:

- Bánnogáhku.

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Edno biila (Lávlagirji 27. s).
- Njoammil ja rieban (Lávlagat ja luođit 28. s.).

DOAIBMA:

– Buhtastahttit sturrodagaid.

Ulbmil: Oahpahallat ordnet sturrodagaid mielde.

Ávdnasat: Ruoššavávvát, duhkorasat iešguđetgelágán sturrodagas.

SÁGASTALLAN:

Sturrodagaid birra.

Kvantitehta sánit:

– Stuoris – stuorát – stuorámus, stuorát go, unni – unnit – unnimus, unnit go ...

Duhkorasbiillat iešguđetlágán sturrodagas.

– Mánát bidjet biillaid maŋŋálagaid sturrodagaid mielde, unnimus ovddimussan.

Geavahit duhkoraselliid, lasttaid, skálžžuid ...

GIRJJIT:

– Logut (Mu vuosttaš duhát sáni 53. s.).

– Mii lohkat 10 rádjái (Logut 4. s.).

– Gollevuokta.

– Golbma unna spiinnáža.

– Golbma bohkká (Njeallje álbmotmáidnasat CD – Bonki bohkat, dahje Dápmotgirjjis – Golbma gihci 130 – 131. s.).

LÁVLGAT/LUOĐIT:

– Máilbmi nu stuoris lea (Lávllagirji 66. s.).

– Uhca Elleš (Lávlgat ja luođit 38. s.).

– Hola lola (Lávlgat ja luođit 43. s.).

– Mánnoáddjá (Šuoŋaid šaldi 19. s.).

– Uhca Bieraš (Lávllagirji 96. s.).

DOAIBMA:

– Lihkadallat musihkkii.

Ulbmil: Oahpásmuvvat rumašlahtuide ja hálddašit iežas lihkademiid.

Ávdnasat: Čuojanasat (tamburiina, ritmabovssat ...).

SÁGASTALLAN:

Mo lihkadallat rupmašiin ja mo geavahit rumašlahtuid?

Ohcat rumašlahtuid nuppis go lea liidni čalmmiid ovddas:

- Gávdat rumašlahtuid.
- Gávdat dinggaid lanjas go liidni lea čalmmiid ovddas:
- Vázzit beavddi lusa.
- Gávdat biilla mii lea beavddi alde.
- Vázzit jiena guvlui.
- Viežžat girjji mii lea hui badjin hildus.
- Viežžat kohpa mii lea skáhpas.

Man guhkás mánná olaha?

- Go čuožžu juolgesuorpmaid alde.
- Go faŋuha gieđain.
- Go stuolu alde čuožžu.

Mo čoavdit go áiggut hástalit máná ieš gávdat čovdosiid?

- Olahit juoidá mii lea bajimus hildus?
- Čuovgga cahkkehit it ge olat?
- Olahit kuvlla mii lea skáhpa vuollái jorran, it ge olat gieđain?

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Biehtár dearpá veahčiriin (Lávlagirji veahkkegielain 69. s.).
- Gorut lávlla (Mun gulahalan 2 – Teakstagirji 99. s.).
- Vuovddis muhtin viesuš lea (Mun gulahalan 2 – Teakstagirji).
- Stáludánsa (Ulla Pirttijärvi – HoŋKong dohkká CD).

DRAMATISEREN:

Dramatiseret mo sáhhtá lihkadit:

- Go lea hoahppu, suhttan, njoammu, gišvvarda ...
- Sáhhtá geavahit instrumeanttaid go dramatisere: lihkadallama, lea alla/vuollegis jođanis jietna ...

DOAIBMA:

– Mánát stellejit beavddi boradanboddui ja bidjet lihtiid nu ahte buohkat ožžot lihti, niibbi, glása ...

Ulbmil: Oahpahallat juohkit lihtiid juohkehažžii ja bidjat lihtiid rivttes sadjái.

Ávdnasat: Lihtit ja boradanneavvut.

GIRJJIT:

- Gievkkanis (Mu vuosttaš sátnegirji 12. s.).
- Lihtiid bassame (Vuosttaš 100 sáni 8. s.).
- Gievkkan (Mu vuosttaš duhát sáni 6. s.).
- Gollevuokta.

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Gusažan mun giittán du (Lávllagirji 37. s.).

DOAIBMA:

– Tevdnet, ráhkadit govvosiid ja čállit loguid.

Ulbmil: Dáidaga bokte oahpásmuvvat hámiide ja loguide.

Ávdnasat: Tevdnenávdnasat, stállodáigi, láira ...

Mánát čuhppet ja ivdnejit hámiid ja loguid.

– Sáhttet daiguin stoahkat ja čijahit lanja.

Dáiggis dahje láirrás ráhkadit govvosiid.

Kopieret govvosiid gárvvis minstariid mielde.

Tevdnet ja málet olbmuid, stobuid, luonddu ...

GIRJJIT:

– Áddjá ja áhkku hukseba dálu (Ánde ja Ristin Jagi fárus 148. s.).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Adjektiiva lávlla (Hoahkan ja stoahkan 43. s.).

STOAHKAMAT:

– Jorba paradijás (Hoahkan ja stoahkan 50. s.).

DOAIBMA:

– Kim–stoagus ja eará stohkosat gos fertejit leat várvešat.

Ulbmil: Fuomášuhttit rievdadusaid.

Ávdnasat: Beaivválaš gárvvut ja gálvvut.

Muhtin mánát gárvodit ja maŋŋá lonohallet biktasiid.

– Earát galget fuobmát rievdadusaid.

Mánát čohkkájit ráiddus/rieggás ja lonohallet sajiid.

– Earát galget fuobmát geat leat lonuhan sajiid.

GIRJJIT:

– Gumpe ja čieža gihci (Dápmot 205. s.).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Gos lea bealgi (Suga suga su 28. s.).

– Gos lea NN (Mun gulahalan 2 – Teakstagirji).

3 Várvešvuolta = Oppmerksomhet

DOAIBMA:

– Gávndat ovttalágániid.

Ulbmil: Fuomášuhttit mánáide ahte gávdnokit iešguđelágán minstarat ja maiddái ovttalágánat.

Ávdnasat: Bábirkoarttat mas leat minstarat. Juohke kortii gávndno párra.

STOAHKAT:

Mánát stohket koarttaiguin ja galget sorteret páraid mielde.

Sáhhtá álgit dušše mottiin párain daidda unnimusaide, soaita dušše 4 koartta (gukte pára).

Lasihit koarttaid dađistaga go mánát hárlánit koartastohkosii.

Koarttaid sáhhtá maid čuohppat nu ahte dain leat omd. sabet-, fáhcca-, skuovváhámít ja mánát galget de sorteret páraid mielde.

STOHKOSAT:

– Leaska ohcá pára.

DOAIBMA:

– Speallat.

Ulbmil: Gávdnat ovttalágániid.

Ávdnasat: Memoryspeallu ja lottokoarttat.

MEMORY

Álggos álgit mottiin koarttain.

Mánná galgá gávdnat ovttalágániid.

Jorgal koarttaid nu ahte govat eai oidno.

Mánná rahpá vuos ovtta koartta ja de geahččala gávdnat seammalágán koartta.

Jus leat ovttalágánat, de oažžu alccesis dan pára.

Go leat geargan, de sáhttet mánát buohtastahttit gubáid.

GOVVALOTTO:

Juohke mánnái okta breahttá.

Mánná geahččala gávdnat seammalágán koarttaid go iežas breahttás leat.

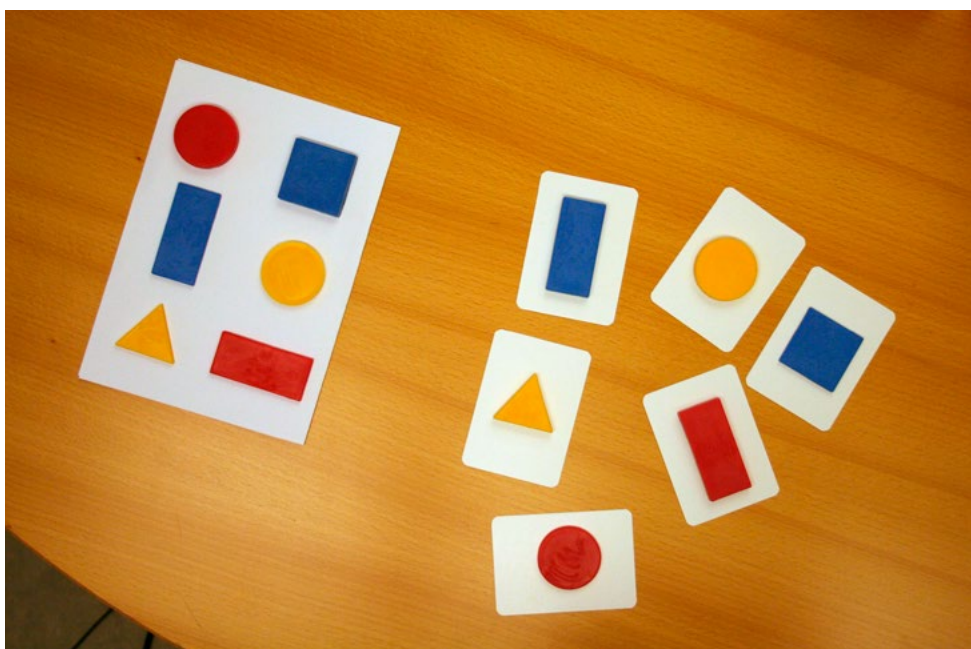
Jorgal koarttaid nu ahte govat eai oidno.

Mánát rahpet ovtta koartta ain háválassii.

Jus lea seammalágán go breahttás, de bidjá koartta seammalágána ala.

STOAGUS:

– Nanu (Ravensburger).

DOAIBMA:

– Bardit bardinspealu.

Ulbmil: Oahpahallat hámiid ja oaidnit ollislašvuoda.

Ávdnasat: Bardinspeallu.

Bardinspeallu heivehuvvo agi ja máná dássái.

Geavat sihke gárvves ja iežat ráhkadan spealuid.

Sáhtát álgit ovttain govain maid čuohpat guovtti sadjái.

DOAIBMA:

– Oahpahit mánáide ahte mánáidgárddis leat beaivválaš rutiinnat.

Ulbmil: Mánna oahpásmuvvá beaivválaš rutiinnaide.

Ávdnasat: Beaiveplána, vahkkoplána, mánnoplána ja jahkeplána.

SÁGASTALLAN:

Ovdadit⁴ mii gálgá dáhpáhuvvot beaivvi mielde.

– Áigi, vaikke ii dovdda tiimmu.

– Odná beaiveplána.

Doaimmat bohte sekveanssaid mielde.

Álggos lea iđitbodu ja de ...

GIRJJIT:

– Bov lohká beivviid ja vahkuid (Iđut).

– Áigi (Iđut).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Vahku beaivvit (Hoahkat ja stoahkat 42. s.).

– Vahku beaivvit (Boađe mu mielde 17. s.).

– Vahku beaivvit (Lávlungirji 6. s.).

– Vahkubeaivvit 1 (Lávllagirji veahkkegielain 81. s.).

– Vahkubeaivvit 2 (Lávllagirji veahkkegielain 83. s.).

4 Ovdadit = forutsi

DOAIMMAT:

– Ságastallat ja čájehit jorbbaid.

Ulbmil: Fuobmát guovtti- ja golmmaolahat⁵ jorbbaid.

Ávdnasat: Guokte ja golbma olahat dinggat.

Čájehit 3–olahaga tinggaid:

– Spáppaid, kuvllaid, láigenođuid ...

Čájehit 2–olahaga tinggaid:

– Duolba, jorba tinggaid omd. čuhppon báhpáris.

Kombineret jorba minstariid.

GIRJJIT:

– Mánnu (Suga suga 26. ja 27 s.).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

Beaivvážan, mii illudit, go don badjánaddat.

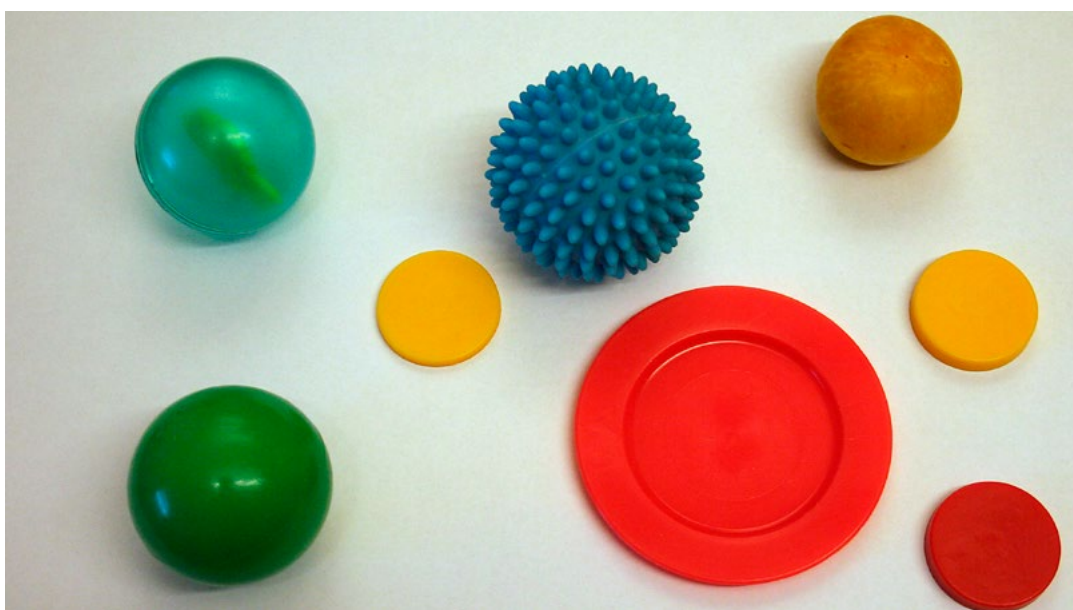
Mii leat vuordán guhká juo.

Viimmat don leat ihtán.

STOAHKAMAT:

– Guohca manni (Vuolgot stoahkat 16. s.).

– Válde suorbmasa (Lávlagat ja luođit 32. s.).

5 Olahat = dimensjonalt

DOAIBMA:

- Cegget lávu, ságastallat geometralaš hámiid birra: Golmmačieгат, njealječieгат, jorbbat, laskut, vitnjut, ceaggut, geavli, ravddat ...

Ulbmil: Oahpásmuvvat geometralaš hámiide.

Ávdnasat: Lávomuorat, loavdda, árrangeađggit, duorggat, duoljit, riggi, suomuorra, bearpmehat, cakkit, uvssot, šielbmá ...

Čájehit geometralaš dinggaid:

- Čáhppesbánnu, káffegievdni, ruitu ...

Mihtidit guhkkodagaid ja govdodagaid:

- Lávomuorain, bearpmehiin ja boaldinmuorain. Bidjat duorggaid minstariid mielde.

Mánát ráhkadit geometralaš hámiid iežaset gorudiiguin.

- Go leat golmmas, njealjis ...
  - Mo ráhkadit jorbbá, golmmačieгaga, njealječieгaga ...
- Tevdnet geometralaš minstariid.

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Vulgot dál goađi lusa (Lávlagat ja luođit 67. s.).
- Eallu lea dál gárddis (Suga suga su 36. s.).

STOAHKAMAT:

- Guohca manni (Vuolgot stoahkat 16. s.).
- Suorbmagoahti (Suga suga su 30. s.).

DOAIBMA:

– Jorahit spáppa ja luoitit spáppa áimmus čilgen dihtii láskut ja ceaggut.

Ulbmil: Oahpásmuvvat sániide láskut ja ceaggut.

Ávdnasat: Báddi, tinggaid maid sáhtta láhtta luoitilit, fiellu, bohtalat, váhtter, spábba ...

Mánát ráhkadit iežaset loddabáttiid ja geavahit dan dárkkistit lea go bircotoardna ceaggut. Sáhttet maid váhtterastit lea go láskut.

– Doaško spáppa láhtis ja fuomáš manná go spábba vinjul vai láskut.

– Mánát tevdnejit viesu ja ságastallet mo leat omd. seainnit, uvssat, glásat, rohpi ja láhtti.

LÁVLAGAT/LUOÐIT:

– Heavdni, heavdni (Lávllagirji 97. s.).

– Okta guolli vuodjá (Suga suga su 31. ja 32. s., Lávllagirji veahkkegielain 59. s.).

STOAHKAMAT:

– Spáppastallat.

DOAIBMA:

- Bargat ja ságastallat leavgga hámiid ja ivnniid birra. Njealječieгат, jorba, dávgi, geavli ja sturrodат.
- Leavgga- ja gákteivnniid ja minstariid birra.
- Ráhkadit árbevirolaš borramuša – maid reaidduid geavahat, ja leat go dain geometralaš hámit?

Ulbmil: Čalmmustahttit Sámeálbmotbeaivvi ja geavahit leavgga geometralaš doahpagiid.

Ávdnasat: Leavga, sámebiktasat ja árbevirolaš borramušat.

Fuobmát geometralaš hámiid dábálaš tinggain:

- Leavga, gákti, guksi, bollu, bánno, ruitu ...

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Sámeálbmot lávlla (Šuoŋaid šaldi 14. s.).
- Sámesoga lávlla (CD ja Lávllagirji 87. s.).
- Gea mu gávttis leat ollu ivnnit (Lávlagat ja luođit 60. s., Lávllagirji veahkkegielain 103. s.).

STOAHKAMAT:

- Njoarosteapmi.
- Ráhkadit luonddubálgá mii heivehuvvo mánáidgárddi lagasbirrasii.

DOAIBMA:

- «Beaivvášnieida» buktá bargamuša.
«Beaivvášnieida» lea muhtin gii lea gárvodan beaivváš ivnniiguin ja buktá breva mánáide gos čuožžu maid galget bargat.

Ulbmil: Oahpásmuvvat áigenamahusaide ja geavahit geometralaš hámiid doahpágiid.

Ávdnasat: Tevdnen- ja málenávdnasat.

Tevdnet, málet ja čuohppat beaivváža.

Ságastallat erohusa beaivvážis ja mánus.

- Beaivváš lea álo jorbbas go dat oidno ja mánus leat mánnomolsumat.
  - Bargat ja ságastallat geometralaš hámiin ja áiggiin.
- Sevdnjes áigi lea nohkan. Beaivvit guhkot álggos rievssatlávkkiin.

Tevdnet mánnomolsumiid.

- Geavahit sániid: Šaddi mánnu, lađas mánnu, nuossi mánnu, boares mánnu, mánnu čuolbma, mánnu riegáda, mánu čalbmi ihtá, mánnu guolbmá ...

LÁVLGAT/LUOĐIT:

- Nuortabeaivváš
(Lávllu juoigga čáli 45. s.).
- Go beaivvit guhkot
(Lávllagirji 44.s.).
- Makkár beaivi odne lea?
- Beaivvážan, mii illudit,
go don badjánaddat.
- Beaivvášlávlla
(Lávllagirji veahkkegielain 6. s.).

HOAHKAMAT:

- Beaivváš
(Lávlgat ja luođit 15. s.).
- Mánnu
(Suga suga su 26.s.).

STOHKOSAT:

- Jorba paradijás – njuikut beaivváža
mielde (Hoahkat ja stoahkat 50. s.).

DOAIBMA:

– Mánát tevdnejit nieidda/gándda.

Ulbmil: Earuhit sohka beali tevdnema bokte.

Ávdnasat: Tevdnenávdnasat: Bliánta, bábir ...

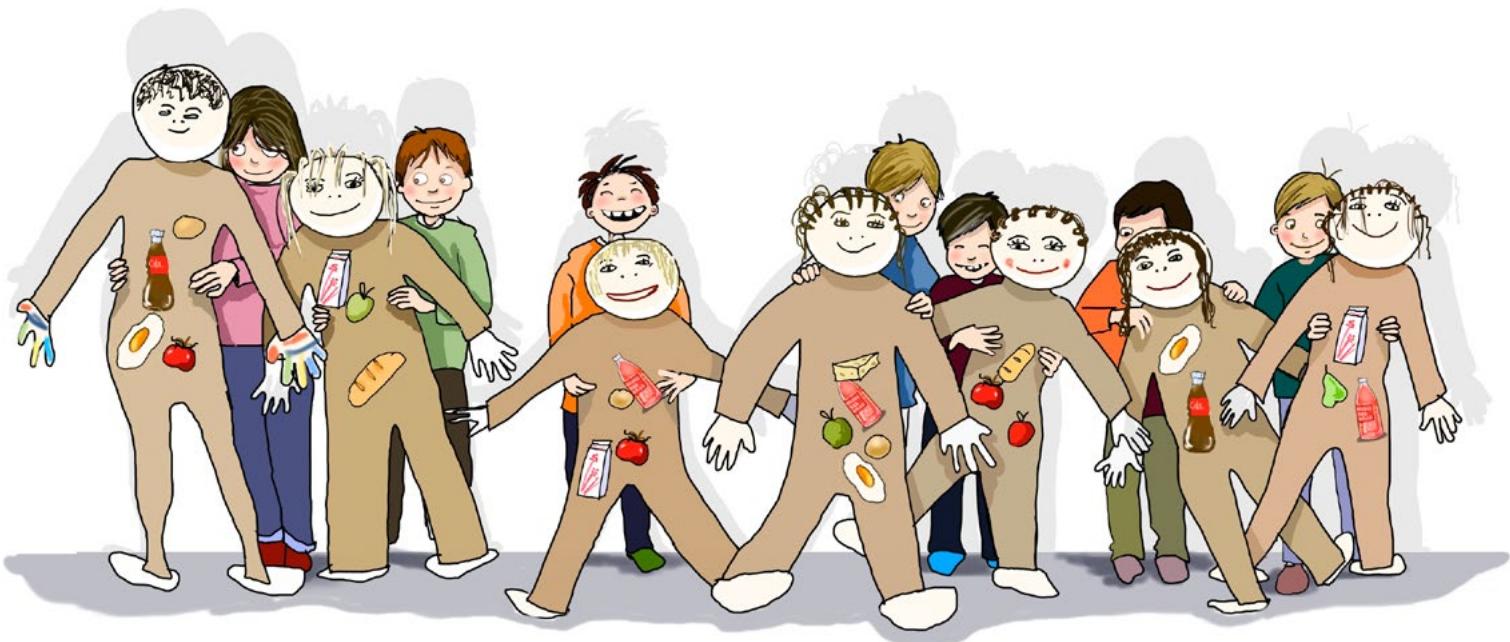
Stimuleret mánáid tevdnet nu ahte oidnet erohusa nieiddas ja gánddas.

- Šaddá go nieida vai gánda?
- Sáhtá go tevdnet nu ahte oaidná erohusa nieiddas/gánddas?
- Leat go sis ovttalágán biktasat, vuovttat ...

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Čalbmi, čalbmi, njunni, njálbmi (Mari Boine – CD).

– Čalbmi, čalbmi (Lávllagirji veahkkegielain 73. s.).

DOAIBMA:

– Ohcat geđggiid árranii ja ráhkadit árrana.

Ulbmil: Oahpásmuvvat árrana hápmái ja doibmii.

Ávdnasat: Olgun: Geađggit. Lávus: Geađggit, skirttet, riggi, suomorra, reahpenráigi ...

ATNIT KVANTITEHTASÁNIID:

- Ohcat stuorra – stuorát – stuorámus, unna – unnit – unnimus, gierddu, duolbba ...
- Mii ávkkiid lea árrangedggiin?
- Man lágán hápmi lea árranis?
- Man lágán geađggit adnojit ja man ollu geđggiid dárbbasat?
- Manne diet sturrodát geđggiin?
- Gokko lávus lea árran?
- Manne ferte dakko leat árran?

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Vuolgut dál goađi lusa (Lávlagat ja luođit 67. s.).
- Juffá geađgegoađis (Ánte Mikkel Gaup 2. jietnabátti).

GIRJJIT:

- Ale mu rehpenráigge! (Ánde ja Risten Jagi fárus 96. s.).

DOAIBMA:

– Ráhkadit iešguđetlágán lanjaid.

Ulbmil: Oažžut latnjadovddu.

Ávdnasat: Gokčasat, beavdi, stuolul, duhkorasat ...

Mánát ráhkadit rieggáža go leat giehtalagaid.

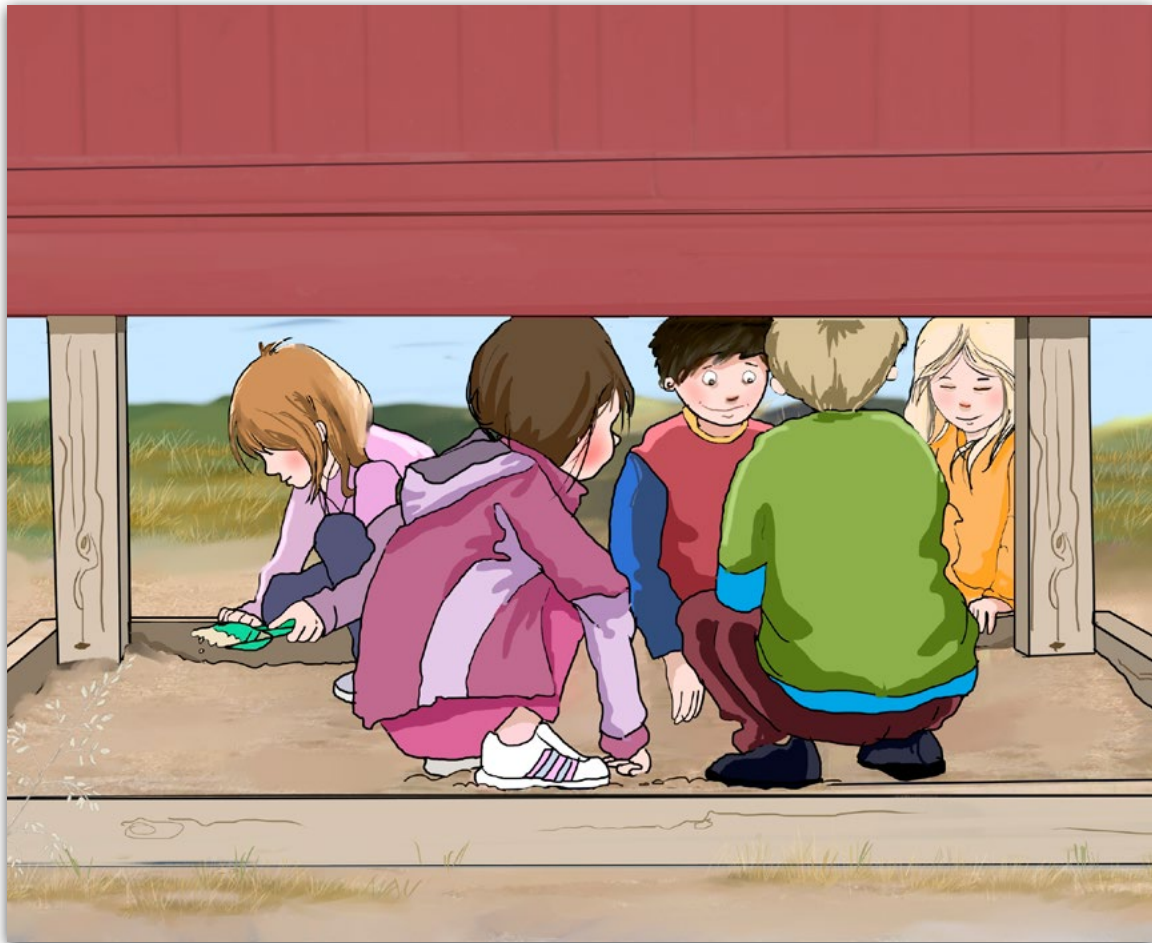
– Gallis čáhket dán rieggái? (rávisolbmot, mánát ...).

Ráhkadit lanja beavddi vuollái.

– Gallis čáhket dohko?

Árvvoštallat gallis čáhket hissegii, stoahkanlatnjii, kantuvrii ...

Árvvoštallat gallis čáhket biillii, bussii, girdái ...

DOAIBMA:

- Speadjalastit.
- Geavahit speadjala ja oaidnit mo speadjalis oidnojit tinggat.
- Bearraliiguin stoahkat.

Ulbmil: Fuomášit mo speajal doaibmá.

Ávdnasat: Speajal, bábir, málat, smávva tinggat ...

Málet hui njuoskka málain ja máhcastit báhpára oktii.

- Rába báhpára.
- Mii lea šaddan?
- Dáid sáhhtá liibmet stuorra báhpárii vai šaddá oktasaš govva.

Máhcastit báhpára ja čuohpat minstara.

- Mo lea šaddan?
- Dáid sáhhtá liibmet stuorra báhpárii vai šaddá oktasaš govva.

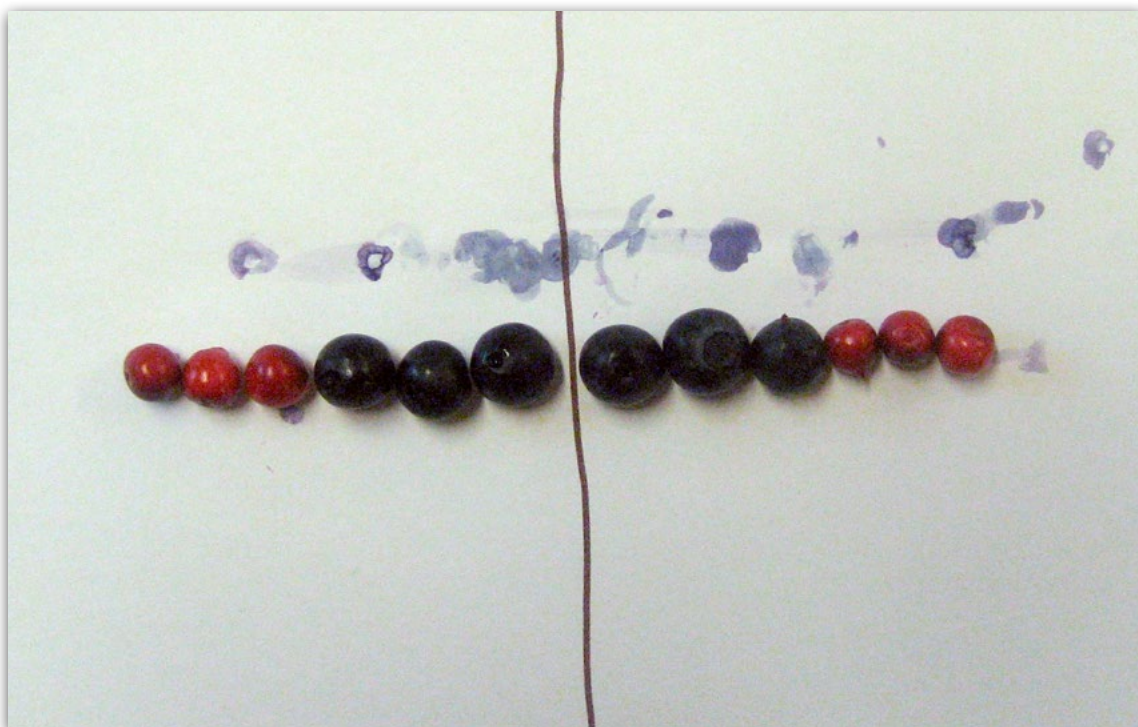
Bija bearraliid beavdái.

- Mánás lea árka mas lea sárggis gasku.
- Máná galgá ráhkadit ovttalágán minstara goappát bealde sárgá.

SÁGASTALLAN:

Mo hámit leat?

- Omd. man guvlui flávda, stuollu ... galgá leat.
- Bivdde máná geahččat gova ja geahččalit tevdnet seammalágána.
Geahča omd. loguid 6 ja 9. Erohus lea ahte dat eaba leat ovttá guvlui.

DOAIBMA:

– Gávdat lohkohámiid ja čuohppat dáid.

Ulbmil: Stimuleret hápmeáddejumi.

Ávdnasat: Áviissat ja bláđit.

Ráhkadit lohkokollage.

– Mánát ohcet ávissain, bláđiin loguid main leat iešguđetgelágán hámit, ivnnit ja sturrodagat. Liibmejít daid stuorra báhpáriid. Sáhttet maid kategoriseret ja liibmet ovttalágán loguid buohtalagaid.

GIRJJIT:

– Logut (Iđut 2004).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Golbma guoláža lávlla (Lávlagat ja luođit 54. s., Lávllagirji veahkkegielain 51. s.).

– Lihkadeapmi (Šuoŋaid šaldi 7. s.).

– Okta guolli vuodjá (Suga, suga su 32. s.).

STOHKOSAT:

– Lohkobardinspealut.

DOAIBMA:

– Geavahit kalendera.

Ulbmil: Fuomášuhttit mo kalender doaibmá ja dagahit mánáid diđolažžan mo áigi vássá.

Ávdnasat: Kalender, Abakus.

SÁGASTALLAN:

Mii beivviid odne lea?

– Mii beivviid ikte lei, na ba ihttin?

Jándordoahpagat:

– Idit, ovdalgaskabeaivi, beaivi, gaskabeaivi, maŋŋágaskabeaivi, eahket, gaskaidja, idja ...

Mii dáhtoniid odne lea?

Gallát mánnu lea – mii jahkodagaid lea?

Mii jagiid lea?

Čájehit geas lea dán mánus riegádanbeaivi.

– Leat go riegádan dálvit, giđđat, geassit vai čakčat?

Sáhtta maid geavahit sámi jahkodatnamahusaid.

Geavahit Abakus čájehit mo logut lassánit.

Goas leat basit?

– Juovllat, beassážit, hellodagat ...

GIRJJIT:

– Bov lohká beivviid ja vahkuid (Åge Persen).

– Ovlá árgabeaivi (S. Eira, I. L. Aslaksen).

LÁVLAGAT JA LUOĐIT:

– Miesi lávlla (Lávlagat ja luođit 41. s.).

– Vahku beaivvit (Hoahkat ja stoahkat 43. s.).

– Makkár beaivi odne lea?

– Lihkku beivviin dutnje.

– Jagiáiggit (Lávllagirji veahkkegielain 26. s.).

– Giđđa (Lávlagat ja luođit 88. s.).

– Čakčalávlla (Lávlagat ja luođit 62. s.).

– Geasselávlla (Lávlagat ja luođit 26. s.).

– Áigodagat (Olgun ja siste CD – Kemedi/Kemi).

– Vahku (Olgun ja siste CD – Kemedi/Kemi).

DOAIBMA:

– Stoahkat timmain.

Ulbmil: Oahpahallagoahtit áigedoahpagiid.

Ávdnasat: Tiibma, CD-lávlagat.

SÁGASTALLAN:

Hárjehallagoahtit tiibma dovdat.

– Omd. goas álgá mánáid-TV?

Man guhká ádjánat ruovttus mánáidgárdái?

Goas boadát mánáidgárdái?

– Idđedis, ovdalgaskabeaivvi ...

Geavahit «timer» iešguđetgelágán doaimmaide.

– Fuomášit man guhki omd. 5 minuhtta lea?

– Man guhká okta CD-lávlla bistá?

– Mánát árvalit man guhká bistá ...

Gos lea beaivváš?

– Idđedis, gasku beaivvi, maŋŋágaskabeaivvi, eahkedis, ihkku.

Erohusat jahkodagaid mielde.

– Goas beaivváš jávká skábman ja goas fas báitigohtá?

GIRJJIT:

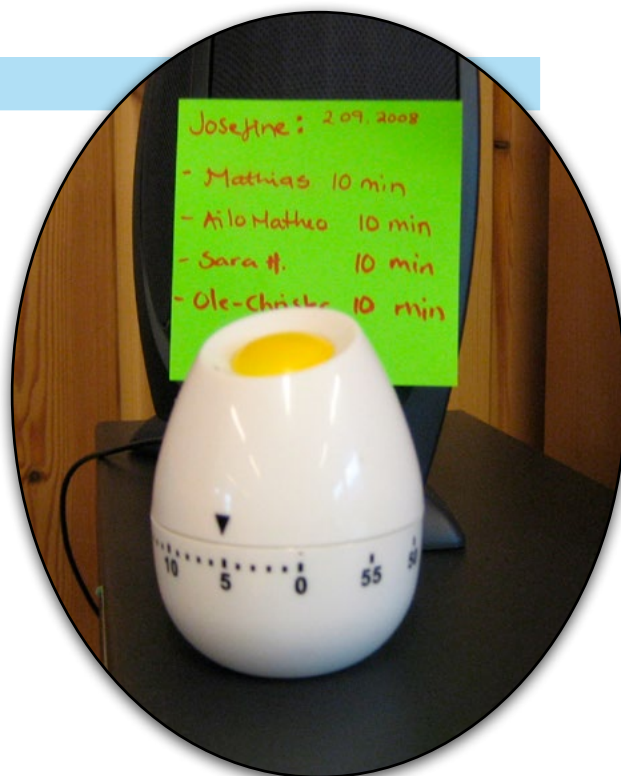
– Áigi (Åge Persen).

– Olle P ja imaš beaivváš (Stien/Sveen).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Iditbeaivváš (Lávllagirji 48. s.).

– Mannoáddjá (Šuoŋaid šaldi 19. s.).

DOAIBMA:

– Geahččat/mihtidit temperatuvrra ja ráhkadit statistihka.

Ulbmil: Oahpásmuvvat temperatuvrramihttui ja mo temperatuvra rievdá dálkki ja jahkodagaid mielde.

Ávdnasat: Temperatuvramihttu, garra bábir, rukses/alit láigi.

Ráhkadit temperatuvramihttu garra báhpáris.

Geahččat beavetemperatuvrra.

Merket temperatuvrra statistihkkii.

SÁGASTALLAN:

Reflekteeret doahpagiid birra.

– Buolaš – bivval, boalaštit – bivaldit, čoaskkis, liehmu, báhkka, čoaskkidit, liehmudit ...

(Konrad Nilsen nr 4: 70. s. Temperatur og ild).

Mo lea temperatuvra ovdamearkkadihte go lávggoda, čáhči duoldá, láibu, muohtagis ...

GIRJJIT:

– Áigi, dálki ja jagi áiggit (Mu vuosttaš sátnegirji 48. s.).

– Biegga ja beaivváš ([Lohkanmáhttoiskan](#)).

LÁVLAGAT JA LUOĐIT:

– Beaivváš (Šuoŋaid šaldi 18. s.).

– Muohtaáddjá (Lávllagirji 73. s.).

– Giđđageassi (Lávlagat ja luođit 93. s.).

– Beaivvášlávlla (Lávllagirji veahkkegielain 5. s.).

DOAIBMA:

– Mihtidit murjjiid, čázi ja sohkkara. Ráhkadit ja mihtidit máihli.

Ulbmil: Ráhkadettiin máihlli luonddušaddosis oahpásmuvvat mihtideapmái.

Ávdnasat: Muorjjit, silli, sohkar, vuššončáhci, littermihttu, guoros bohttalat, guoros plastihkkagárri, firon/vispil, viidnasuvri ja mollenávnnas.

Bagadusa lohkat ja dan čuovvut.

– Ságastallat man ollu lihter, lihterbealli ja desilihter lea.

ATNIT KVANTITEHTASÁNIID:

– Ollu – unnit, olles lihter – lihterbealli, unnidit – lasihit, suohkat – njárbat.

Máisttašit sohkkara ja máihlli. Lea go máihlái vai máihleheapmi?

SÁGASTALLAN:

Barggadettiin:

- Manne galgá mollet murjjiid?
- Manne galgá vuššončáhci?
- Manne galgá viidnasuvri?
- Manne galgá plastihkkagárri?
- Manne orrut ija badjel?
- Manne galgá sillet?
- Man olu sohkar galgá máihlli ektui?
- Man olu máihli šattai?

GIRJJIT:

- Jokñanieiddaš
(Rauna Paadar-Leivo/
Merja Aletta Ranttila).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Eatni uhca Ovláš (Lávllagirji 106. s.).
- Muorjemeahcci (Šuoñaid šaldi 9. s.).
- Jokña (Lávllagirji 55. s.).

DOAIBMA:

– Bidjat elliid hivvodahkan doahkkerieggái ja lohkat galle lea juohke doahkis.

Ulbmil: Oaidnit erohusa go eallit molsot saji ja oaidnit erohusa dohkiin.

Ávdnasat: Doahkkeriekkis, eallit, biillat ...

Sihtat mánáid geahččat dárkilit mo eallit leat biddjon beavdá.

Mánát giddejit čalmmiid.

Rávisolmmoš molsu elliin saji, dahje váldá muhtin ealli/tingga eret.

– Oidnet go mánát rievdadusa/mii váilo?

– Lohkat galle ealli leat iešguđetge doahkis.

– Bálddastahttit dohkiid. Gos lea eanemus, unnimus, ovtta stuoru, seamma ollu ...

Láibut láibbážiid.

– Láibut ovtta dáiggis mánnga láibbáža.

– Mo šaddet ovtta láibedáiggis mánnga láibbáža?

– Ovtta hivvodagas šadde mánnga (erohus ovttas/mánnggas).

GIRJJIT:

– Logut (Iđut 2004).

– Láibbážat (Nan Persen).

LÁVLGAT/LUOĐIT:

– Stálu mánát nohkket (Lávlungirji 9. s.).

– Mun, don, son (Sára ja su ustibat 9. s.).

STOHKOSAT:

– Yatzy.

– Ludo.

– Junior Millionær.

– Mánát ráhkadit ieža joavkkuid.

DOAIBMA:

- Lohkat juohke beaivvi gallis leat bohtán mánáidgárdái.

Ulbmil: Oahpásmuvvat lohkosániide. Mánáid oažžut geavahišgoahtit lohkosániid.

Ávdnasat: Logut, báddi ja bivttascivcon.

Henget loguid báddái. Váldde ovtta logu eret. Mánát galget fuobmát mii loguid váilo.

EARÁ BARGGUT:

- Mánát lohket gallis leat bohtán mánáidgárdái.
- Kalenderlogut.
- Temperatuvra.
- Tiibma.

GIRJJIT:

- Logut (Iđut 2004).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Okta guolli vuodjá (Suga suga su 31. ja 32. s.).
- Golbma guoláža lávlla (Lávlagat ja luođit 52. s.).
- Mu suorpmat (Lávlungirji 3. s.).
- Okta guokte (Boađe mu mielde 37. s.).
- Okta smávva, guokte smávva (Boađe mu mielde 35. s.).

STOHKOSAT:

- Liibmet loguid oidnosii, ja omd. ráhkadit láhttái čingkkona (paradiijása) ja mánát njuikot loguid mielde.

DOAIBMA:

- Mo lohkat loguid: Sirdinlohkan, guoskkahallanlohkan, čujuhanlohkan, nivkkuhanlohkan, jurddalohkan, man láhkai sáhttát lohkat 1–2–3, 2–4–6, 3–6–9 ...

Ulbmil: Progrešuvdna lohkanmálle ektui.

Ávdnasat: Buot maid sáhttá lohkat.

Lunddolaččat go mánná geavahišgoahtá lohkonamahusaid, de guoskkahallá daid maid lohká. Rávisolmmoš berre fuomášit dáid dilálašvuođaid ja de čuovvolit máná iniciatiivva ja movttidahttit máná joatkit lohkama mángga láhkái.

Lohkanmállet sáhttet leat omd. ná:

- Seammás go mánná sirdá omd. boalu, de dadjá jitnosit loguid.
  - Go lea juo sirdán boalu, de guoskkahallat boaluid ja lohkat jitnosit.
  - Go lea juo sirdán boalu, de nivkkudettiin lohkat jitnosit.
  - Go leat sirdán boalu de, jienajávokeahttá lohkat.
- Ná sáhttá joatkit lohkama párraloguiguin/leaskaloguiguin.

GIRJJIT:

- Logut (Idut 2004).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Áhku sávzzat (Mari Boine – CD, Lávllagirji veahkkegielain 43. s.).
- Unna elefánttaš (Lávlagat ja luođit 25. s.).
- Lihkadeapmi (Šuoŋaid šaldi 7. s).

STOHKOSAT:

- Njuikut loguid mielde láhttis ja dadjat loguid.
- Njuikut juohke nuppi logu badjel ja dadjat loguid.

DOAIBMA:

– Mánát lohket rumašosiid.

Ulbmil: Fuomášuhttit ovttēš-doahki.

Mii lea dušše okta?

Gávdno go mánáidgárddis juoga mii lea okta?

Mii lea olbmogorudis dušše okta?

– Njunni, njálbmi, oaivi, gállu, čeabet, čoavji ...

Naba gárvvuin?

– Gahpir, jáhkka, buvssat ...

GIRJJIT:

– Doavttir-dohkká.

– Du rumaš (Mun, moai, mii 6. s.).

– Logut 20. s. (Iđut 2004).

LÁVLGAT/LUOĐIT:

– Čalbmi, čalbmi, njunni njálbmi (Mari Boine – CD).

– Gos lea bealgi (Suga suga su 28. s.).

– Lihkadeapmi (Šuoŋaid šaldi 7. s.).

STOHKOSAT:

– Guovža oadđá.

– Bardinspeallu goruda birra.

DOAIBMA:

- Mánát lohket rumašosiid.
- Ulbmil:** Fuomášuhttit guvtteš-doahki.

SÁGASTALLAN:

- Lohkat gallis čohkkájit beavddi guoras.
Mat leat olbmogorudis guokte?
- Čalmmit, bealjit, njunneráiggit, giedat, juolggit ...
- Galle čalmmi, bealji jna. leat mis oktiibuot?
Naba gárvvuin?
- Galle suohku, fáhca ...

GIRJJIT:

- Du rumaš (Mun, moai, mii 6. s.).
- Logut (Idut 2004).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Čalbmi, čalbmi, njunni njálbmi (Mari Boine – CD, Lávllagirji veahkkegielain 73. s.).
- Gos lea bealgi (Suga suga su 28. s.).

STOHKOSAT:

- Leaska sihtá beali (Vuolgot stoahkat 12. s.).
- Bardinspeallu rupmaša birra.

DOAIBMA:

– Stoahkat Gollevuokta-máidnasa.

Ulbmil: Oahpásmuvvat golmmeš-doahkkái.

Ávdnasat: Gollevuokta, golbma guovžža, golbma seangga, golbma stuolu, golbma bollaru ja golbma bastte.

Galle iešguđetlágán ávdnasa leat mis?

Galle ovttalágána leat?

GIRJJIT:

– Logut (Iđut 2004).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Golmma guoláža lávlla (Lávlagat ja luođit 52. s.).

– Okta guokte golbma (Suga suga su 25. s.).

STOHKOSAT:

– Golbma bohkká (Njeallje álbmotmáidnasat CD – Bonki bohkkát dahje Dápmotgirjjis – Golbma gihci 130 – 131. s.).

– Gollevuokta.

DOAIBMA:

– Mánát galget váldit 4 dingga.

Ulbmil: Oahpásmuvvat njelješ-doahkkái.

Ávdnasat: 16 dingga skáhpus omd. eallit, biillat, visožat ...

Lohkat galle máná leat beavddi birra.

Lohkat galle dingga leat skáhpus.

– Galle iešguđetlágán dingga leat?

Mánát válljejit 4 dingga.

– Juohkehaš muitala dan dingga birra maid lea válljen. Galle juolggi leat heasttas?

Galle juolggi leat seanggas, beavddis? Galle juvlla leat biillas?

– Galle dingga leat juohkehaččas? Loga!

SÁGASTALLAN:

Čiegaid birra.

– Mat leat mánáidgárddis njealječiegagat, galle čiega leat ovtta lanjas ...

GIRJJIT:

– Logut (Brooks/Litchfield).

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

– Áhku sávzzat (Mari Boine – CD, Lávllagirji veahkkegielain 43. s.).

STOHKOSAT:

– Bowling – Njeaidinspábba (Vuolgot stoahkat 53. s.).

DOAIBMA:

- Lohkat lahtuid mat mis leat vihtta.
- Ulbmil:** Fuomášuhttit videš-doahki.
- Ávdnasat:** Máná lahtut.

SÁGASTALLAN:

- Videš–doahkki birra.
- Gokko leat olbmos vihtta lahtu?
  - Dovddat go ovttage gii lea viđa jahkásaš?
  - Lea go ovttagse vihtta viessonummarin?
  - Leat go ovttagse vihtta stávvala namas?
  - Hállat mat eará leat vel vihtta.
  - Ruđat, OL-rieggát, vihtta máilmmi oasi ...

GIRJJIT:

- Logut (Iđut 2004).

LÁVLGAT/LUOĐIT:

- Dánsun Piera (Lávlagat ja luođit 19. s.).
- Dál mii leat lávlumin (Suga suga su 9. s.).
- Vahku beaivvit (Sára ja su ustibat 20. s.).

DOAIBMA:

– Lasihit dahje váldit eret vovnnaid lokomotiivvas.

Ulbmil: Fuomášuhttit plussa ja minusa.

Ávdnasat: Togabana.

KVANTITEHTASÁNIT:

Plussa – minus.

Stuorrut ja unnut.

Mánát stohket togabánain.

Ovttá mánás lea lokomotiiva ja dušše okta vovdna maŋjis.

Nubbi mánna buktá vel njeallje vovvna.

Galle vovvna dál leat maŋŋálaga?

Váldit eret guokte vovvna.

Galle vovvna leat dál báhcán lokomotiivva maŋŋái?

GIRJJIT:

– Logut (Brooks/Litchfield 24.-26. s.).

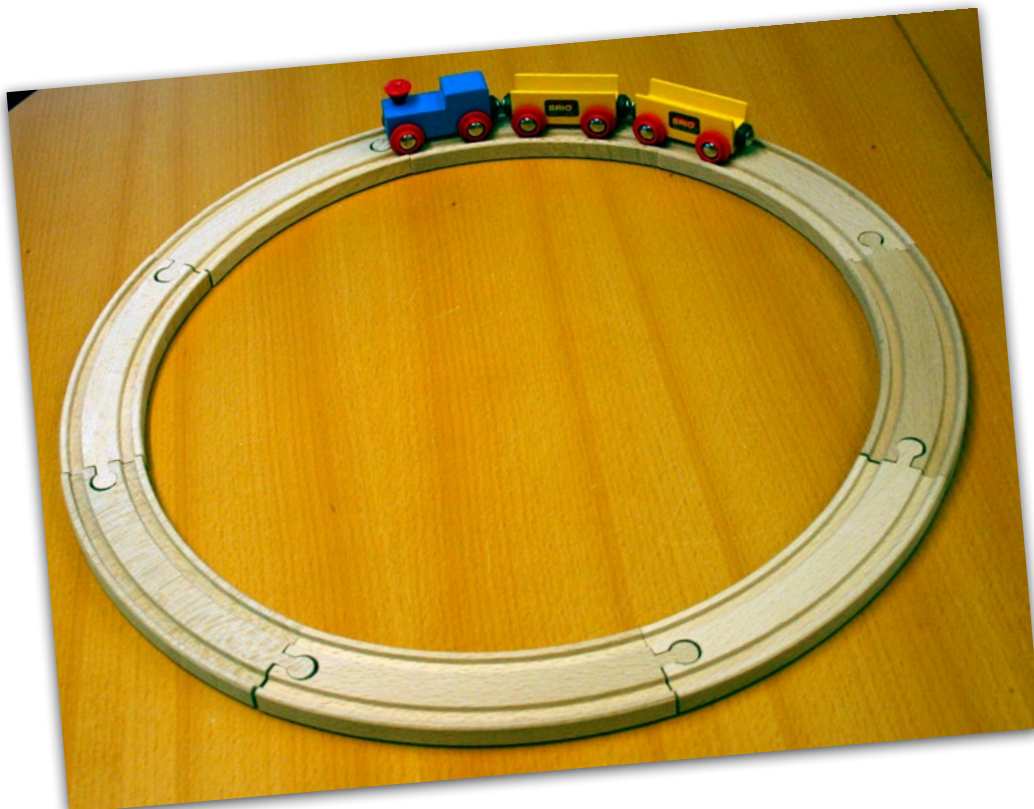
STOHKOSAT:

– Kim-stoagus.

– Bussespeallu.

– Spealut gos mánát geavahit birccuid ja loguid.

– Stuollostoahkan (okta stuollu álo unnit go mánát).

DOAIBMA:

– Geahčadit ruđaid ja iskat man olu borramušat mákset dahje eará dinggat mat leat mánáide oahppásat.

Ulbmil: Oahpásmuvvat ruđaide ja fuomášuhttit mánáide ahte leat iešguđetlágán hattit iešguđetlágán dinggain.

Ávdnasat: Ruđat: Kruvnnat, 5 kruvnnat ja 10 kruvnnat.
Gálvvut nu go mielki, vuodja ja eará.

KVANTITEHTASÁNIT:

Árvu: Kruvdna, 5 kruvnna, 10 kruvnna.

Haddi: Divrras – háłbi – nuvttá, divraseamos – háłbbimus.

Fuomášuhttit mánáide ahte buvdain leat buot dinggain hattit.

Fitnat buvddas ja iskat man olu mákset mearriduvvon borramušat.

Mii lea divraseamos ja mii lea háłbbimus?

Buohtastahttit hattiid guovtti buvddas.

STOAHKAN:

– Stoahkat buvdda mánáidgárddis.

– Go áigu heivehit stohkosa nuoramusaide, de sáhtta geavahit boaluid ruhtan, ja dalle máksá omd. mielki golbma «ruđa».

– Juohkit ruđaid dohkiid mielde. Galle kruvnna šihttet 5 ja 10 kruvdnii? Galle 5 kruvnna šihttet 10 kruvdnii?

GIRJJIT:

– Logut (Iđut 2004).

– Gávppašeame 24.-25. s. (Mu vuosttaš 100 sáni).

– Gávppašeapmi 27. s. (Logut Brooks/Litchfield).

– Rámbuvrris 26. s. (Mu vuosttaš sátnegirji).

– Buvddastallat golleruđaiguin (Vuolgot stoahkat 14. s.).

DOAIBMA:

- Coggat bearraliid maŋŋálaga ja juohke nubbi bearral galgá leat seammá ivnnis (A – B minsttar).

Ulbmil: Geardduheami bokte fuomášuhttit minstara.

Ávdnasat: Bearralat guovtti ivnnis, báddi ja nállu.

Lohkat galle bearralivnni leat.

Sihtat máná coggat juohke nuppi bearralivnni báddái.

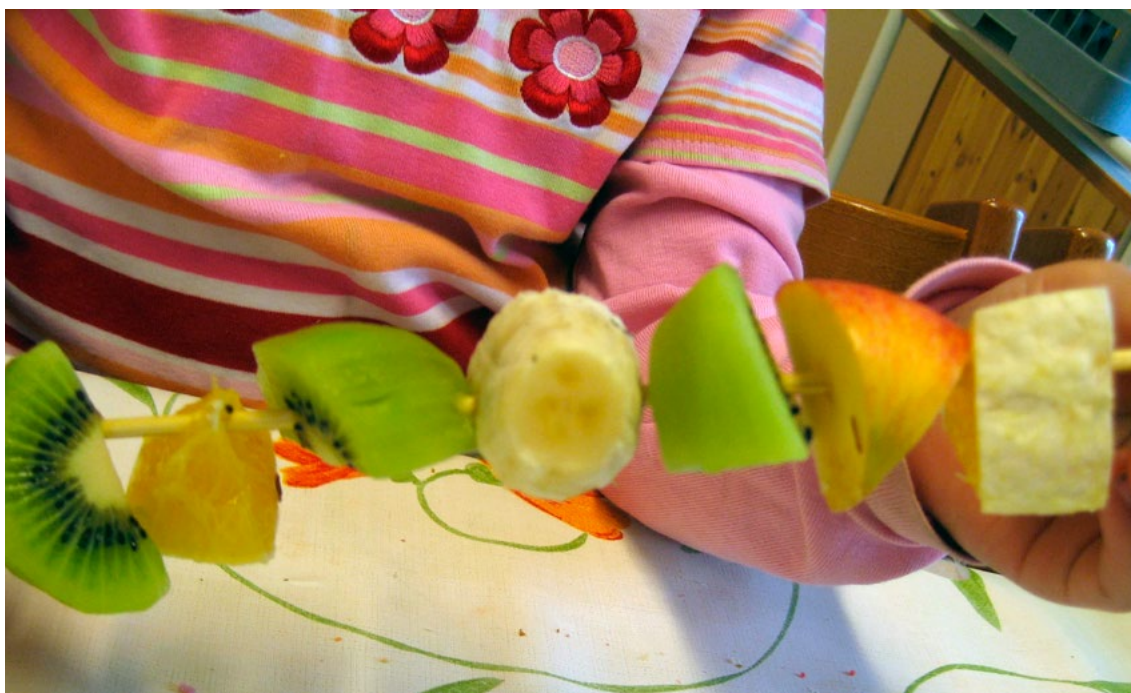
Fuomášuhttit máná ahte lea šaddan minsttar.

Sáhtta maid coggat bearralivnniid earaláhkái maŋŋálaga,

omd. A–A–A–B–B–B, A–A–B–A–A– jnv.

STOHKOSAT:

- Mastermind (Brio).

DOAIBMA:

- Juogadit omd. murjjiid buohkaide ovttađe.
- Ebela juohkit beallái.

Ulbmil: Oahppat juogadit nu ahte buohkat ožžot seamma ollu. Guokte beali šaddá ollis.

Ávdnasat: Muorjjit, ebelat ja eará šaddosat.

KVANTITEHTASÁNIT:

Juohkit – juogadit, ollis – bealli, galle...

- Mánát juogadit murjjiid nu ahte juohkehaš oažžu seamma ollu.
- Lohkat galle máná leat.

Galle muorjji dárbbasit vai buohkat ožžot ovttá, nappa jus guokte galget juohkehažžii ...

- Galle ebela dárbbasit go juohke máná galgá oažžut ebelbeali. Lohkat galle ebelbeali šaddet go leat juohkán ebeliid.

STOHKOSAT:

- Leaska sihtá beali (Vuolgot stoahkat 12. s.).

DOAIBMA:

– Bidjat vávváid maŋŋálaga.

Ulbmil: Fuomášuhttit mánáide ortnetlogu.

Ávdnasat: 5 vávvá.

Galle vávvá leat maŋŋálaga?

- Gii čuožžu vuosttažin?
- Gii čuožžu nubbin?
- Gii čuožžu goalmmádin? Jnv.

Ollesolmmoš sihtá mánáid čuoččastit maŋŋálaga.

- Gii čuožžu vuosttažin?
- Gii čuožžu nubbin?
- Gii čuožžu goalmmádin? Jnv.

Ollesolmmoš sihtá vuosttaš máná jorgalit nuppi guvlui, njealját máná jorgala nuppi guvlui, goalmmát máná galgá jorgalit nuppi guvlui jnv..

- Gii dál čuožžu vuosttažin?
- Gii dál čuožžu nubbin?
- Gii čuožžu goalmmádin? Jnv.
- Manne lea dál šaddan ná?

GIRJJIT:

- Golbma unna spiinnáža.

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Vahkubeaivvit 1 (Lávllagirji veahkkegielain 81. s.).
- Vahkubeaivvit 2 (Lávllagirji veahkkegielain 83. s.).
- Mu suorpmat (Lávlungirji 3. s.).
- Áhku sávzzat (Mari Boine – CD, Lávllagirji veahkkegielain 43. s.).

DOAIBMA:

– Gávdat logu mii lea čihkosis.

Ulbmil: Fuomášuhttit mánáide ahte muhtun logut sáhttet leat čihkosis.

Ávdnasat: Giehtavávvá, vihtta viidnamuorjji ja lohkoarttat.

Báhpáris ráhkaduvvon muorra ja muhton eallit.

1. STOAGUS

Mánát stohket giehtavávváin ja ollesolmmoš oassálastá.

Vávvánamma sáhtta leat Sire.

Sire lea nu nelgon, son borra vihtta viidnamuorjji.

Mánát galget de muitalit galle viidnamuorjji leat Sire čoavjjis.

Nie sáhtta joatkit stohkosa, muhtumin borra dušše ovta,
ja mánát árvádallet man galle leat čoavjjis.

Geavahit loguid ja illustreret dan čiegus logu:

$5 - X = 0$ X lea dat čiegus lohku.

Mis ledje vihtta viidnamuorjji, Sire borra
muhtun daid viidnamuorjjiin.

Mis lea 0 viidnamuorjji (ii oktage).

Man galle leat Sire čoavjjis?

Mii lea dat čiegus lohku?

Ollesolmmoš lea dat geas lea giehtavávvá álggos,
muhto dađistaga go mánát hárvánit stohkosii,
de sáhttet mánát vuoruid mielde jođihit stohkosa.

2. STOAGUS

Mánát stohket bábirávdnasiiguin.

5 lábbá vázzet meahcis, guovttes manne muora duohká.

Galles vel lea jođus?

Galle lea muora duohken?

Geavahit loguid ja illustreret dan čiegus logu:

$5 - X = 3$ X lea dat čiegus lohku.

Meahcis ledje vihtta lábbá, golmmas manne muora duohká.

Galle lábbá lea ain jođus?

Man galle leat muora duohkin?

Mii lea dat čiegus lohku?

DOAIBMA:

– Árvidit mo lohku lea.

Ulbmil: Fuomášuhttit ahte seamma lohku sáhtta leat mánggaláhkái.

Ávdnasat: Skáhppu man siste leat omd. 5 kuvlla.

Báddi masa lea coggan omd. 5 bearrala. Tevdnenbábir, bliánttat ja birccu.

Mii dárbbášat skáhpu mas vuodđu lea juhkkovuvvon guovtti sadjai sárgán.

Lea vuogas liibmet láđđi vuodđun vai kuvllat bissot buorebut sajis go mánná rahpá skáhpu.

Skáhpu siste leat omd. vihtta kuvlla.

Mánát šluvgilit skáhpu ja galget árvidit man galle kuvlla leat goabbat bealde sárgá.

Bearralbáttis leat 5 bearrala.

Coggal 4 bearrala skáhppui ja divtte reasta báttis heangát olggobealde skáhpu.

Mánát galget fuomášit man galle bearrala leat skáhpus.

Klovdna speallu:

Báلكut birccu ja tevdnet.

Mánát čohkkájit beavddi birra.

Juohkehaččas lea bliánta ja árka

masa lea klovnna-ámadadju tevdnejuvvon.

Ovdagihtii lea mearreduvvon ahte:

1 = čalmmit

2 = njunni

3 = njálbmi

4 = bealjít

5 = háhtta

6 = čeabet

Mánát bálkestít birccu vuoruid

mielde ja tevdnejit klovdnii daid

osiid maid bircolohku čájeha. Dat gii

geargá ovddemuš lea vuoitán.

DOAIBMA:

- Ráhkadit statistihka omd.
  - goas geas lea mánuš rieġádanbeaivi
  - mihtidit man stuoris gii ge lea
  - beaivetemperatuvra

Ulbmil: Oahpásmuvvat mo statistihka ráhkada. Buohtastahttit.

Ávdnasat: Diagrámma.

Goas iešguđege mánás lea rieġádanbeaivi?

Guđe mánus?

Gallis lea rieġádanbeaivi seammá mánus?

LÁVLAGAT/LUOĐIT:

- Lihkku beivviin.
- Šaddanbeaivi (Ima ipmašat – CD).

STOHKOSAT:

- Gean guvlui čujoha bohtalnjalbmii?
- Suoládit seaibbi (Vuolgot stoahkat 9. s.).

ČállidLágádus – ForfatternesForlag
Pb 140, NO-9735 Kárášjohka-Karasjok

poasta@lagadus.org
post@forfatternesforlag.org

Neahttagirjegávpi – Nettbokhandel:
www.lagadus.org

Dán almmuhusa bargguid suodjalit vuoignaduodjelága njuolggadusat. Almmuheaddji ja vuoigatvuođaoamasteaddjiid sierra lobi haga ii oaččo dán buktaga mánget dahje geavahit viidát go maid láhka suovvá.

(©) Doaimmaheaddji ja ČállidLágádus 2019
Govat: Álttá Siida mánáidgárdi
Sárgumat: Charlotte Helgeland
Hábmen: ČállidLágádus
ISBN 978-82-8283-336-9